

TARBETEKSTIDE KEELETOIMETAMINE: KAS MASSTOOTMINE VÕI RÄTSEPATÖÖ?¹

KARET EESMÄE, RIINA REINSALU

Annotatsioon. Artiklis esitleme seitsme algupärase eestikeelse tarbeteksti põhjal tehtud uuringu tulemusi keeleteoimetaja tehtavate muudatuste ja tööprotsessi kohta. Juhtumiuuringu ja poolstruktureeritud tekstipõhise intervjuu käigus saadud tulemused on esitatud nii juhtumiuüleselt kui ka iga juhtumi kohta eraldi. Tulemustest selgub, et ehkki teatavaid üldistusi saab keeleteoimetajatöö kohta teha, võivad nii muudatuste liigid kui ka hulk ja esinemissagedus tekstiti erineda. Samuti ilmneb, et toimetamist mõjutavad ühtaegu nii normatiivne kui ka kommunikatiivne kontseptsioon. Mõlemale kontseptsioonile toetumine on kantud soovist koostöös autoriga teha tarbetekstist info kättesaamine lugejale võimalikult lihtsaks.

Võtmesõnad: toimetamine, tarbetekst, tekstiliik, žanr, stiil, eesti keel

1. Sissejuhatus

Üldlevinud arusaama järgi pole keeleteoimetaja² töö muud kui üle vaadata see mõni koma, mis vajaduse korral tuleb lisada või kustutada. Seesugune suhtumine on olnud visa kaduma muu hulgas seepärast, et keeleteoimetaja tehtavaid muudatusi pole Eestis seni põhjalikumalt käsitletud ja seega puuduvad nende kohta teaduspõhised andmed. Eranditena saab nimetada Mari Hionit (1971), kes on analüüsinud algupäraste populaarteaduslike tekstide õigekeelsus- ja stiiliparandusi, ning Marju Taukarit (2020), kes on süstematiseerinud eesti keelde tõlgitud ilukirjandustekstide toimetajate tehtavaid muudatusi. Pisut rohkem on uuritud tööprotsessi (nt Miller 2017; Jõemets 2022).

¹ Artikkel põhineb 2022. aastal Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis kaitstud magistritööl „Keeleteoimetajate töö tarbetekstidega“. Artikli valmimist on toetanud Wiedemanni fond.

² Kasutame termineid *keeleteoimetaja* ja *toimetaja* ning *keeleteoimetamine* ja *toimetamine* kontekstuaalsete variantidena.

Viimaste aastate keelearutelud on toonud päevakorda keeleteoimetaja töö olemuse, mida on kirjeldatud pigem isiklike kogemuste põhjal kas toimetaja või toimetatava positsioonilt. Et anda diskussioonidele objektiivsemat vaatenurka, tuleb uurida keeleteoimendamise eri tahke. Siinne töö keskendub siiski vaid tarbetekstides esmatoimetamise³ käigus tehtavatele muudatustele ega ole kõikehõlmav, st me ei vaatle seda, mis sai tekstist pärast selle tagasisaatmist (nt milliste muudatustega autorid nõus olid, kas mõni koht vajas põhjalikumat arutamist ning miks).

Keeleteoimendamise üldpõhimõtted hõlmavad nii toimetamise tasandeid, autori soove ja toimetamise eesmärgipärasust, sh keelekasutusvaldkonda. Teisisõnu, see, mida ja kui põhjalikult toimetada, oleneb toimetamise eesmärgist, mis võib olla normatiivne ja/või kommunikatiivne (vt Bisailon 2007a, 2007b). Kuna tarbeteksti põhiülesanne on edastada infot, aitavad seda saavutada selged, ühemõttelised ja neutraalsed väljendid, tekst peab olema asjalik ja täpne (Kasik 2007: 63; Argus jt 2022: 58–59). On leitud, et tarbetekstide toimetajad vaatavad leksikaalseid üksuseid toimetades seda, kas väljendid on asjakohased ja neid on kasutatud õiges kontekstis (Laflamme 2009: 196). Peale keelekasutusvaldkonna (tarbetekst vs. ilukirjandustekst) peab keeleteoimetaja arvestama ka žanri tavadega, mis avalduvad nii teksti struktuuris kui ka sõnastuse ja väljendite valikus (Argus jt 2022: 32–57, vt ka Kerge 2003).

Tarbeteksti keeleteoimetaja ei piirdu info edastamisega selle lugejale: suur osa tema (tekstivälisest) tööprotsessist on seotud autori või tõlkijaga, kellega suheldes püüab toimetaja hoida viisakat tooni ja jääda delikaatseks (Miller 2017: 41–42; Solum 2017: 14–17). Viisakusena võib näha sedagi, kui toimetaja kirjutab muudatused ettepanekutena kommentaaridesse, mitte ei lisa neid ise teksti. Kõige jõulisemana mõjuvad seesugused kommentaarid, kus toimetaja teeb üksnes ettepaneku, pisut pehmemana mõjub selgitusega ettepanek ja veelgi pehmemana nõrk soovitus, kus toimetaja väljendab ebakindlust (nt sõnade *vahest*, *võib-olla* abil). (Solum 2017: 11–13)

Artikli eesmärk on seitsme tarbeteksti põhjal välja selgitada, kuidas tarbeteksti keeleteoimetaja töötab. Eesmärki aitavad täita kaks küsimust:

---

³ Esmatoimetamise all on mõeldud tegevust, mille korral saadetakse tekst toimetajale, kes vaatab selle üle ja saadab seejärel oma ettepanekutega tagasi. Kui tekst käib autori ja toimetaja vahel edasi-tagasi, on tegu juba järgmiste toimetamisetappidega, mida siinses töös ei ole uuritud.

millised on keeleteoimetaja põhimõtted ja tööprotsess ning mis muudatusi toimetaja tarbetekstis teeb?

2. Keeleteoimetamise üldpõhimõtted: normatiivne ja kommunikatiivne keeleteoimetamine

Eelkõige on keeleteoimetaja töö muuta (tarbe)tekst vastavaks kirjakeele normingutele ehk teha õigekeelsusparandusi – seda nimetatakse normatiivseks keeleteoimetamiseks (ingl *normative conception*) (Bisaillon 2007a: 77–78). See, mis normatiivse kontseptsiooni alla kuulub, on olnud suuresti tõlgendamise küsimus, samuti on kasutatud selle kontseptsiooni kohta eri termineid. Caroline Laflamme nimetab normatiivse keeleteoimetamisega sarnast põhimõtet keeleliseks kvaliteediks (pr *qualité linguistique*), kuid tõdeb samuti, et selle tähendus on laialivalgub. Muu hulgas paigutab ta keelelise kvaliteedi alla nii keelereeglite kui ka -tavade austamise, objektiivsed ja subjektiivsed normid, mis on käsiraamatutes, ning barbarismide ja anglitsismide vältimise. (Laflamme 2009: 56–57, 60) Jean Hollis Weber omakorda nimetab sarnast kontseptsiooni reeglipõhiseks keeleteoimetamiseks, mille eesmärk on muuta tekst vastavaks normingutele, aga ka ettevõtte stiiliraamatule. Tema sõnul reeglipõhiste muudatuste üle üldjuhul ei vaielda. (Weber 2010: 89)

Kommunikatiivne keeleteoimetamine keskendub teksti ja lugeja suhtlusele ning on harilikult seotud teksti üldise sujuvuse ja loetavusega (Bisaillon 2007b; Laflamme 2009). Kuivõrd autor teab, mida ta tahab öelda, ja näeb vajalikku seost ka seal, kus seda lugeja jaoks ei pruugi olla, siis pole kommunikatiivse keeleteoimetamise eesmärk teha tekst ortograafilises mõttes veavabaks, vaid jälgida, et see oleks lugejale sobivas stiilis ja arusaadav (Bisaillon 2004, 2008, viidatud Laflamme 2009 järgi). Jocelyne Bisaillon (2007a: 78–80) on leidnud, et kommunikatiivse kontseptsiooni alusel toimetatakse kolmel põhjusel:

- 1) loetavuse parandamiseks ühtlustatakse stiili ja vormistust ning vähendatakse tarbetut sõnakordust;
- 2) teksti arusaadavuse suurendamiseks toimetatakse sisu ja muudetakse teksti ülesehitust;
- 3) sõnastuse selgemaks muutmiseks ühtlustatakse mh terminikasutust.

Toimetaja peab olema autori teine silmapaar ja arvestama tema eelistustega, kuid samal ajal on ta teksti esimene lugeja, kes toimetades peab jälgima ka seda, kus tekst avaldatakse ja kes on selle sihtrühm ehk hüpoteetiline lugeja (Laflamme 2009: 13, 61–62). Et suhtlus teksti ja lugeja vahel oleks võimalikult tõhus, peab toimetaja tajuma teksti eripära. Käsitledes analüüsipõhist (*resp.* kommunikatiivset) toimetamist, osutabki Weber (2010: 89), et toimetaja peab hindama toimetatava teksti sisu, ülesehitust ja stiili, et muuta tekst lugejakesksemaks. Need muudatused on pigem soovitusel, seega võib autor need tagasi lükata. Samal ajal peab Weber (2010: 93–94) ähmase sisuga ühendite asendamist sisukamatega vajalikuks.

Niisiis lähtutakse keeletoimetamisel kahest kontseptsioonist: normatiivsest, mis on rohkem seotud keeles kujunenud normide ja tavadega, ning kommunikatiivsest, millega peetakse silmas teksti ja lugeja suhtlust, lugeja ootusi. Neil mõlemal on oma osa selles, et autori mõte jõuaks lugejani võimalikult selgelt.

3. Toimetaja tehtavad muudatused

Toimetaja sekkumist saab vaadata kahes laias kategoorias: muudatuste laadide ja muudatuste liikidena. Muudatuste laad hõlmab funktsionaalseid kategooriaid (mh muudatuse tasand, tehnilised liigutused ja muudetud osis) ehk seda, mil viisil on teksti sekkunud. Muudatuste liigi abil on võimalik aru saada, miks on toimetaja teksti sekkunud. Toimetatud tekstis torkab esiti silma tehniline liigutus (muudatuse aluseks olev tegevus): toimetaja on elemente lisanud, kustutanud, asendanud või ümber tõstnud (Laflamme 2009; Vandendaele jt 2015). Vandendaele jt (2015: 380–381), kes analüüsisid 30-s eri liiki artiklis tehtud 1129 muudatust, leidsid, et kõige enam oli lisandusi (38%) ja asendusi (34%), seejärel kustutusi (24%) ning viimaks ümbertõstu (4%), kuid nende muudatuste vaherkord erines artikliti. Laflamme (2009: 76–77), kes eristas samu tehnilisi liigutusi, jõudis mõneti teistsuguste tulemusteni: tema uuringus oli kuue toimetaja peale enim asendusi (56,5%), järgnesid kustutused (27,6%), lisandused (14,5%) ja ümbertõstus (1,3%). Peale selle on võimalik eristada, kas tegu on põhi- või lisamuudatusega. Põhimuudatus on tekstist tingitud peamine muudatus, lisamuudatus on aga sekkumine põhimuudatuse tagajärjel, nt muudetakse põhimuudatusena sõnajärge, mis võib lisamuudatusena

kaasa tuua käändeparanduse. Laflamme (2009: 156, 197) on leidnud, et kolmandik süntaksi- ja ortograafiaparandusi olid lisamuudatused.

Muudatused jagunevad mitmesugustesse liikidesse, kuid liigitusalused võivad erineda. Nii eristab Taukar (2020: 32–33) kaheksat liiki parandusi: toimetajad muudavad sisu (tähendust), lausepiiri, sõnajärge, sõnavara, ase- ja sidesõnu ning parandavad grammatikat (käänamist-pööramist) ja õigekirja (käsitlusest on välja jäetud interpunktsioonivead ja ilmselged trükivead). Hioni (1971) töös jagunevad muudatused õigekeelsusparandusteks, mille alla kuuluvad nt sõnajärjeparandused, ühildumis- ja sõltumisvead, *des*-vormi väärkasutus, kirjavahemärgiparandused, ning stiiliparandusteks, mis on seotud verbaalnoomeni, *poolt*-konstruktsiooni, kaassõnade, lausetevahelise piiri ja muuga. (Siinses artiklis kasutatud liigitust vt ptk 6.2 ja lisa 2.)

Toimetamisel eristatakse kolme tasandit: kerge, keskmine ja põhjalik toimetamine. Igal tasandil tuleb parandada õigekirjavead, tarbetud sõnakordused ning jälgida teksti ülesehitust, vormindust ja vormistust. (Argus jt 2022: 11–12, 28–29) Seejuures sõltub toimetamistasandi valik osaliselt välistest teguritest. Toimetaja saab teha tekstis muudatusi üksnes talle usaldatud piirides, mis tuleb autoriga paika panna (Bisailon 2007a: 76; Solum 2018: 545). Nii leiab Laflamme (2009: 12), et see, mida ja kui palju toimetada, on üks kõige tähtsamaid asju, mida klient peab toimetajale mainima. Ehkki toimetajate üks üldpõhimõtteid on see, et autori sõnastust tuleb muuta nii vähe kui võimalik – muudatused ei tohi olla meelevaldsed (Hion, 1971: 6; Argus jt 2022: 16) –, tuleb vahel siiski teha ka suuremaid parandusi. Teksti ümberkirjutamine ei ole Arguse jt (2022: 18) sõnul enamasti keeleteoimetaja ülesanne, ent seda võib ette tulla. Ka Franklini jt (2005: 329) tähelepanekute põhjal jälgis ajalehe keeleteoimetaja seda, et uudistesse ei jääks faktivigu, ja mõnikord võis ta uudiseid ümber kirjutada. Viimaks, keeleteoimetaja kui sekkumine teksti kommunikatiivsel ja/või normatiivsel eesmärgil võib põhjustada konflikte autori ja toimetaja vahel. Kuigi toimetamise piirid tuleb autoriga kokku leppida, ei pruugi toimetaja ja autori arusaam eri tasandite muudatustest ja nende ulatusest siiski kattuda (Prono jt 1998). Toimetamisel jääb viimane sõna autorile, st ta võib toimetaja tehtud parandused tagasi lükata (Argus jt 2022: 18).

Piir keele- ja sisuparanduste vahel on hägus, nt võib kõrvallause ümbertõstmine kaasa tuua sisumuudatuse. Seepärast tuleb professionaalse toimetamise käigus teksti mõtestada (Bisailon 2005: 4, viidatud

Vandendaele jt 2015: 369 kaudu). Krista Kerge (2003: 273–274) ongi pidanud õigemaks nimetada keeleteoimetamist tekstitoimetamiseks, kui võrd toimetamise komponente on raske lahus hoida. Reet Kasiku (2002: 461–463) sõnul aitab keeleteoimetaja tähelepanu pöörata sellele, millist reaalsust tekstis luuakse ning kuidas peale sisu kujundatakse keeleliste valikutega nii saatja kui ka vastuvõtja roll.

4. Valim ja meetod

Artikkel põhineb juhtumiuuringul, mis võimaldab käsitleda huvialust probleemi süvitsi tegelikus kontekstis (Titscher jt 2000: 43–45), kogudes andmeid intervjuude, vaatluste vms kaudu või kasutades olemasolevat video-, pildi- ja/või tekstimaterjali (Creswell 2013: 100). Artiklis vaadeldavad juhtumid hõlmavad seitsme toimetaja toimetatud tekste ja toimetajatega tehtud individuaalintervjuusid. Tulemuste esitamisel lähtume mitme üksikjuhtumi uuringu põhimõtetest ja järeldusi teeme juhtumiüleselt (vt Titscher jt 2000: 45; Creswell 2013: 99–101), et leida analüüsivates tekstides tehtud muudatuste ühisosa, kuid tuua esile ka teksti erijooni, võttes arvesse toimetaja kommentaare muudatuste kohta.

Toimetajad kaasati uuringusse 2021. aasta sügisel Facebooki gruppis „Keeleteoimetajad“ tehtud postituse ja Eesti Keeleteoimetajate Liidu meililisti saadetud kirja kaudu. Vastanud seitse keeleteoimetajat said täpsustava kirja, mis sisaldas teavet uuringu eesmärgi ja eetikapõhimõtete kohta, samuti palvet saata analüüsimiseks umbes viie standardlehekülje pikkune toimetatud algupärane tarbetekst. Toimetajatelt saadud tekstid esindasid eri tarbežanre (lisa 1), kuuludes kindlasse tekstiliiki (ajakirjaartikkel (kaks teksti), vahearuanne, juhend, hindamisraport) või üldisemasse kategooriasse (populaarteaduslik tekst, veebitekst). Tekstide maht oli 4–100 lehekülge, millest tuli välja valida sobiva mahuga tekstiosa. Viis teksti oli toimetatud 2021., üks 2019. ja üks 2015. aastal.

Keeleanalüüs põhineb nii induktiivsel kui ka deduktiivsel kodeerimisel (vt Ezzy 2002: 93; Laherand 2008: 132). Deduktiivne kodeerimine lähtub eeskätt teadmistest muudatuste liikide ja muutmis põhjuste kohta, millest on kirjutatud EKKRis (2020), EKI teatmikus (*s. a.*) ja AMSSis, samuti on neid käsitletud nt Ellen Uuspõld ja Argo Mund õppematerjalis „Õpetusi ja harjutusi algajale keeleteoimetajale“ (2015), Mati Erelt raamatus „Lause õigekeelsus“ (2019), Helika Mäekivi brošüüris „Keerukast klaariks“

(2020). Need allikad pakkusid praktilise suunitlusega taustteavet, kuid konkreetsed analüüsiüksused kujunesid induktiivselt ehk analüüsivate tekstide põhjal. Vaid tehniliste liigutuste eristus põhineb otseselt Vandendaele jt (2015) ja Laflamme'i (2009) liigitusel.

Peale toimetatud teksti analüüsimise tehti kõigi seitsme toimetajaga poolstruktureeritud tekstipõhine intervjuu. Intervjueeritud toimetajad olid eesti keelt emakeelena kõnelevad 26–64-aastased naised, kel oli vähemalt magistrikraad või sellega võrdsustatud haridus filoloogia, lingvistika või eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal. Nad on toimetamistööd teinud 3–33 aastat, seejuures kuuel toimetajal on see (olnud) põhitöö, ühel kõrvaltöö. Toimetatakse enamasti tarbetekste: kaks toimetajat on spetsialiseerunud õigusele, kaks meediale ja üks majandusele, ühel puudub kindel valdkond. Kuus keeleteimetajat toimetavad peamiselt või üksnes algupäraseid tekste, vaid üks tegeleb eelkõige tõlketekstidega.

Intervjuu koosnes kolmest osast: üldised küsimused toimetaja ja tema tööprotsessi kohta, konkreetsemad küsimused analüüsitava teksti tausta, sh autori kohta ja üksikasjalikumad küsimused tekstis tehtud muudatuste kohta. Intervjuud toimusid vahemikus märtsist aprillini 2022 Zoomi vahendusel. Lühim intervjuu kestis u 47 minutit, pikim u 60 minutit. Intervjuud salvestati ja seejärel transkribeeriti Tallinna Tehnikaülikooli kõnetuvastussüsteemi abil (Alumäe jt 2018). Transkriptsiooni täpsustati käsitsi, välja jäeti suulisele kõnele iseloomulikud jooned.

5. Keeleteimetaja tekstiväline töö

Keeleteimetajate täpsem tööprotsess erineb toimetajati, aga üldjuhul nad algset teksti tervikuna enne tööle asumist läbi ei loe, sest sageli on tekst selleks liiga mahukas. Tekstiga tegeletakse vähemalt kaks korda. Keerukamatele tekstidele lähenetakse mõnikord ka kihiti, nt esimesel lugemisel vaadatakse üle lihtsamad asjad (ortograafiaeksimused, vormistus) ja märgendatakse eraldi tähelepanu väärivad kohad. Järgmistel lugemiskordadel keskendutakse süntaksile, terminitele ja märgendatud kohtadele (näide 1).

- (1) Ma loen selles mõttes nagu kihi kaupa, et see esimene lugemine on selline, et ma parandan ära kohe kõik sellised lihtsad õigekirjavead: suur-väike algustäht, kokku-lahkukirjutamine, kirjajahemärgid – kõik selline asi. Samal ajal [muudan] ka vormistust: mul on hästi raske keskenduda sisule, kui vormistus on paigast ära ..

Tehnilistest abivahenditest kasutavad toimetajad harilikult Wordi ja selle funktsiooni „Jälita muutusi“, ent mõnel juhul võidakse nt asutuses nõuda kindlat programmi (sh tõlkeabiprogramm). Google Docsi pigem välditakse, sest on oht, et kui mitu inimest töötab tekstiga samal ajal, tekib segadus, mis toob kaasa suurema töömahu. Teksti prinditakse ka paberile (üks toimetaja teeb seda u 95%-l kordadest, teine proovib lõpuks seda alati teha), sest seal on muutmist vajavaid kohti hõlpsam märgata.

Keelelistest abivahenditest kasutatakse kõige enam e-keelenõu lehte, kus on koos mitu keelehooldeallikat, sh praegu kirjakeele normi alusena kehtiv ÕS 2018 ja AMSS. Samuti kasutatakse terminibaase IATE ja EUR-Lex, mitmekeelseid veebisõnastikke Glosbe ja Linguee, Eesti Keele Instituudi allikaid (sh sarjast „Keelenõuanne soovitab“). Toimetajad tõdeavad, et kantseliitliku sõnakasutuse ja stampväljendite kohta esitatud Eesti Keele Instituudi seniseid heakeelsussoovitusi rakedatakse viimasel ajal ettevaatlikumalt, sest nende liigset rakendamist on keeletöötajatele ette heidetud (vt nt Risberg, Habicht 2021). Arvatakse siiski, et soovitused on antud põhjusega ja toimetaja võiks neid esitada ka autorile, kellele jääb lõppotsus (näide 2). Vajalikuks peetakse, et Eesti Keele Instituut jätkaks heakeelsussoovitustega ka edaspidi, sest nagu mainis üks toimetaja, tekiks kakofoonia, kui igaüks hakkaks neid ise välja mõtlema.

- (2) Mina arvan, et neid ÕSi soovitusi ikkagi võiks järgida, ja kui kliendile või teksti autorile mingisugune asi ei meeldi, siis sul on põhjendus olemas, miks sa tegid: et ma järgisin ikkagi seda [soovitust], mis on kirjakeele normi alus meil praegu, aga et see on soovitus, et kui teile ei meeldi, siis paneme tagasi need *väljakutsed ja läbiviimised*.

Järjest enam vaadatakse ka EKI uut ühendsõnastikku (edaspidi: Sõnaveeb) ja sealset rubriiki „ÕS soovitab“ (alates oktoobrist 2022 „ÕS selgitab“). Need tekitavad toimetajates vastakaid tundeid: on neid, kes hindavad sealset pidevalt uuenevat infot ja võimalust nt muutevorme kontrollida, aga on ka neid, kes Sõnaveebi ei kasuta või keda see ajab segadusse (näide 3). Samuti tunnistas üks toimetaja, et teeb nüüd topelttööd, sest ta kontrollib kõigepealt ÕSist, seejärel aga Sõnaveebist.

- (3) Ma kõige rohkem ikkagi kasutan seda e-keelenõu lehte, Sõnaveebi ma vaatan pigem sellisest sportlikust huvist või nagu arengu mõttes, et kuidas see siis nüüd edeneb, või kui mõne sõna puhul ma ei leia, et näiteks

näitelauseid vahel ma vaatan sealt ka. Ma küll ei usalda neid väga, aga siis kasutad natuke talupojamõistust ja saab hakkama küll. Et pigem on mulle Sõnaveeb olnud selline lisaallikas, kuhu aeg-ajalt pilk heita, aga ma ei saa seda päris niimoodi töös kasutada ikkagi.

Keelehooldeallikate kasutamine ja eriti suhtumine neis esitatud soovitus-tesse peegeldavad ka toimetamise üldpõhimõtteid. Normatiivne keeletoimetamine moodustab kaaluka osa toimetajate tööst: toetutakse ÕSile ning kirjakeele normingutele, eriti ametliku teksti korral. Sama tähtis on ka teksti kommunikatiivne külg: arvestatakse vastuvõtja, teksti žanri ja keelekasutusega (näited 4–5).

- (4) Meditsiinitöötajatel on just *simuleerimistelgid* ja ma ei tea mis *simuleerimis*-asjad .., kus nad simuleerivad näiteks sünnituse vastuvõttu või muud .. Ja meie sooviksime ikka näha *imiteerimist* või *matkimist*. Aga kui ikka meditsiinitöötaja ütleb *simuleerima*, siis me ei parandada. Sest meditsiinitöötaja pidavat kolleegide silmis siis rumal olema. Ja seda me küll ei taha, et keegi ennast tunneks halvasti, et me oleme [tema sõnu] parandanud.
- (5) Ja siis kõik need *silotornid* ja mis nad siin inglise keele vahendusel tulevad ja väga naljakad on .. või *mõru kirss tordil*, midagi sellist. Need ei ole [metafoorid], mis võiksid eesti keelt kaunistada ikkagi. Kõnekeeles jaa, palun väga, kõnekeel või sotsiaalmeediakeel, kaaluda kindlasti, millist keelt kusagil kasutada.

Suhtlus autoriga toimub nii kirja teel kui ka tekstisiseste kommentaaride kaudu. Tunnistati, et kommentaaride sõnastamine on raske (näited 6–7). Seepärast kirjutab üks toimetaja uutele klientidele, et kõik kommentaarid on mõeldud lugemiseks sõbralikul toonil ja temal on olnud neid kirjutades parimad kavatsused. Toimetaja suhtlus autoriga sõltub paari toimetaja sõnul ka sellest, kui hästi teineteist tuntakse: tuttava autoriga suheldakse pisut vabamalt (näide 8).

- (6) Ma natuke ikka mõtlen, et ma ei paneks päris mingisugust passiiv-agressiivset, ma ei tee kuvatõmmiseid ÕSist, kirjutaks kuidagi ikkagi rahulikult ja selgelt.
- (7) Ma kommentaare kirjutades ikkagi üritan jääda tõesti hästi neutraalseks ja mõtlen, et kuidas minu küsimus sellele autorile tundub, et sellest kuidagi valesti aru ei saaks .. See on sinu tekst, see on nagu sinu laps, et see on ka hästi-hästi tundlik ja mina võib-olla ei mõtlegi kuidagi järsult seda, mida ma küsin, aga autor võib olla tundlik. Siis ma ikkagi sada korda mõtlen ja üritan, üritan niimoodi viisakalt ja niimoodi pehmelt väljenduda.

- (8) Üritan ikka olla viisakas ja neutraalne. See, kas kirjutad kommentaari sõbrale või võõrale, muudab stiili, nt [sõbrale] lisan nalja.

Küsimusele, kes teksti eest vastutab, polnud toimetajatel lihtne vastata. Kõneldi jagatud ja kaasvastutusest, nt ei või teksti jääda selgeid keelevigu ning kindlasti ei tohi toimetaja midagi valeks parandada (näited 9–10).

- (9) Nii et eks see on ühest küljest kollektiivne vastutus, aga lõpuks ikkagi need, kes on esialgsed põhikoostajad, kelle juurde iga probleemi korral tekst tagasi läheb, tema vastutab. [---] Mina vastutan selle eest, et ma keeleliste paranduste käigus ei parandaks midagi valeks. Aga samas jällegi, ma ju teen alati parandused nähtavalt, et keegi peaks need üle vaatama, ja tema siis justkui ka vastutab, nii et tegelikult siin on selline halb lugu, et see on jagatud vastutus.
- (10) Et anda see [tekst] kellelegi kätte, et ta [keeletoimetaja] ei eksi seal ühegi arvuga, et kogemata ei kustuta midagi ära – seal on ikka äärmiselt suur usaldus. Seda tuleb siis püüda hoida, välja teenida, mitte vigu teha.

Ühe toimetaja meelest on autoril vastutuse põhiosa, kuid sageli on kaalul ka tema kui toimetaja maine. Sealjuures tõdes ta, et kui temale langeb osa vastutusest, siis tahaks ta ka sõnaõigust. Teisel toimetajal on raske ette kujutada, kuidas on võimalik paarisajaleheküljelise toimetatud teksti muudatusi ükshaaval läbi vaadata ja kui suur töö see autorile tegelikult olla võib. Kõik toimetajad leidsid, et lõplikult vastutab teksti eest autor, kes peaks muudatused ka üle kontrollima.

Eeltoodust ilmneb, et toimetajate tööprotsessid, sealhulgas kasutatavad tehnilised ja keelelised abivahendid, on sarnased, kuid toimetajate suhtumine erineb selle poolest, kui rangelt keelehooldeallikate soovitusi järgitakse. Sealjuures on toimetajal vastutus autori ees ja autoril teksti lõpliku kuju eest.

6. Keeletoimetaja tekstisisene töö

Järgnevalt tutvustame keeletoimetaja tekstisisest tööd muudatuste laadi ja muudatuste liikide kaudu.

6.1. Muudatuste laad

Muudatuse tasandi alusel saab eristada põhimuudatusi ja nendest tingitud lisamuudatusi. Seitsme teksti peale tehti põhimuudatusi 1013 korral. Kõigi tekstide keskmine põhimuudatuste osakaal oli ~80% (tabel 1, T = tekst). Eripärane on tekst 3, kus põhimuudatusi on 97,22%.

Tabel 1. Muudatuste jagunemine muudatuse tasandi järgi %

Muudatuse tasand	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Keskmine
Põhimuudatus	73,05	72,04	97,22	76,92	78,36	78,21	83,97	79,97
Lisamuudatus	26,95	27,42	2,78	23,08	20,18	21,23	16,03	19,67
Ei kehti*	–	0,54	–	–	1,46	0,56	–	0,37

* Muudatuse tasandit ei olnud võimalik tuvastada, sest lauses oli tehtud ulatuslikke muudatusi.

Tehnilised liigutused⁴ jagunevad nelja rühma. Nagu ilmneb tabelist 2, on levinuim tegevus asendus, mida esines keskmiselt 58%-l juhtudest. Asenduse korral on kasutatud ühe sõna asemel teist sõna, ühe käände asemel teist käännet või kaassõna, muudetud interpunktsiooni, verbi aega jms. Ülejäänud kolm tegevust – kustutus, lisandus ja ümbertõst – moodustavad 42% kasutusjuhtudest. Kui kustutuse käigus (~19,4%) on toimetaja eemaldanud tekstist (osa)lause, fraasi, sõna(osa), tähe, interpunktsioonimärgi või tühiku, siis lisanduse korral (~13,6%) on toimitud vastupidi. Ümbertõst (~9%) hõlmab sõnajärjemuudatusi nii fraasi- kui ka lausetasandil.

Tabel 2. Muudatuste jagunemine tehniliste liigutuste järgi %

Tehniline liigutus	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Keskmine
Asendus	50,82	56,72	65,71	57,50	55,22	53,57	66,33	57,98
Kustutus	23,77	19,40	22,86	21,25	22,01	12,86	13,57	19,39
Lisandus	17,21	8,96	7,14	11,25	17,54	22,14	11,06	13,61
Ümbertõst	8,20	14,93	4,29	10,00	5,22	11,43	9,05	9,02

⁴ Siin ja edaspidi käsitleme põhimuudatusi.

Kõige sagedasem **muudetud osis** on sõna (tabel 3), mida on muudetud enam kui pooltel kordadel. Erandi moodustab tekst 4, kus sõnamuudatuste osakaal ei ületa 50%, kuid kus seevastu on hulgaliselt muid muudatusi (interpunktsioonimärgid jm).

Tabel 3. Muudatuste jagunemine muudetud osise alusel %

Muudetud osis	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Keskmine
Sõna	72,13	67,91	65,71	47,50	67,16	54,29	72,36	63,87
Fraas	13,93	21,64	12,86	11,25	19,40	28,57	12,06	17,10
Osalause	–	0,75	–	2,50	2,24	–	1,51	1,00
Lause	–	–	–	1,25	0,37	–	1,01	0,38
Muu	13,93	9,70	21,43	37,50	10,82	17,14	13,07	17,66

Muudatused saab **asukoha** järgi jagada lausesisesteks, -välisteks ja tekstipõhisteks. Peamiselt on toimetajad teinud lausesiseseid muudatusi (tabel 4). Lauseväline muudatus tähendab, et muudatus polnud tingitud sellest lausest, kus asub muudetud osis (nt tekib sõnakordus võrdluses eelmise lausega). Eripärane on tekst 6, kus on lausetasandiga võrreldes tehtud märkimisväärselt palju muudatusi ka teksti kui terviku piires.

Tabel 4. Muudatuste jagunemine muudatuse asukoha järgi %

Muudatuse asukoht	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Keskmine
Lausesisene	72,13	89,55	91,43	75,00	87,69	57,14	84,93	79,70
Lauseväline	10,66	10,45	7,14	2,50	7,46	10,00	12,56	8,68
Terviktekst	17,21	–	1,43	22,50	4,85	32,86	2,51	11,62

Seega võib üldistavalt väita, et keeleteoimetaja teeb tekstis enamjaolt põhimuudatusi. Peamine tegevus on asendus, seejuures on asendatav osis sageli sõna ning harilikult tehakse muudatusi lause piires. Kui aga vaadata kõiki eelnimetatud muudatuse laade tekstide kaupa, ilmnevad erijooned. Leidub tekste, kus on teistega võrreldes rohkem põhimuudatusi (tekst 3), lisatud (tekst 6) või kustutatud osiseid (tekst 1) ja fraasitasandi muudatusi (tekst 6) ning kus (ühtlustamis)muudatused on tingitud sageli tervikust (tekstid 4 ja 6).

6.2. Muudatuste liigid

Analüüsitud tekstides on tehtud 41 liiki muudatusi (lisa 2), kuid kõigis seitsmes tekstis on neist esindatud vaid 8: täpsustus, reksioon ja kääne, tekstiosade sidumine, interpunktsioon, sõnajärg, kantseliitlik sõnakasutus, sõna- ja vormikordus ning esiletõst. Need muudatused moodustavad 19,5% kõigist muudatustest. Seevastu 16 liiki, mis hõlmavad 40% muudatustest, leidub vähem kui pooltes tekstides. Nende hulka kuuluvad ka muudatused, mis puudutavad reavahetust, sõnaliiki, terminit ja ühildumist ning mida esineb vaid ühes tekstis.

Kuigi muudatuse liigid konkretiseerivad toimetaja sekkumist teksti, siis liik üksi ei anna infot sekkumise võimaliku põhjuse kohta. Sestap oleme tuvastatud muudatused jaotanud omakorda nelja kategooriasse: keele-, stiili-, sisu- ja vormistusmuudatusteks (tabel 5), seejuures võib üks ja sama muudatuse liik esindada mitut kategooriat (lisa 2). Kõige rohkem leidub vaatlusalustes tekstides stiilimuudatusi. Erandi moodustavad tekst 4, kus domineerivad keelemuudatused, ja tekst 6, kus ülekaalus on vormistusmuudatused.

Tabel 5. Muudatuste jagunemine kategooriate vahel %

Muudatuse kategooria	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	Keskmine
Keeleline	28,69	28,36	31,43	43,75	25,37	22,14	16,58	28,05
Stiililine	43,44	58,96	51,43	15,00	47,76	33,57	55,78	43,71
Sisuline	13,12	8,96	15,71	15,00	25,37	5,71	22,61	15,21
Vormistuslik	14,75	3,73	1,43	26,25	1,49	38,57	5,03	13,04

Järgnevalt käsitleme tehtud muudatusi kategooriate kaupa. Keeleanalüüsi täiendavad keeletoimetajate intervjuudest kogutud kommentaarid.

6.2.1. Keelemuudatused

Tekstis 4 on tehtud kõige rohkem keelemuudatusi, seevastu tekstides 1, 2 ja 3 on need sageduselt teisel, tekstis 5 teisel-kolmandal ning tekstides 6 ja 7 kolmandal kohal. Esindatud on 7–14 liiki keelemuudatusi, mis jagunesid tekstiti erinevalt.

Kõige enam esines sõnajärjemuudatusi, mida leidis kõigis vaatlusalustes tekstides, iseäranis tekstides 2 ja 7. Enamasti on sõnajärjemuudatuste

põhjus teema ja reema asukoht. Ka näite 11 sõnajärjemuudatust põhjendab toimetaja sellega, et fraas *olla vaat et piibliks* kui tähtsam info peaks paiknema lause lõpus.

- (11) **Algne lause.** .. enne mainin ära ka Riigikantselei koduleht leitava „Kaasamise hea tava“, mis võiks olla vat et piibliks kõikidele kohaliku (ja ka riikliku) tasandi otsustajatele (inimesed, kelle otsused mõjutavad teiste inimeste elu). (T2)

Toimetatud lause. .. enne mainin ära Riigikantselei kodulehelt leitava „Kaasamise hea tava“, mis võiks kõikidele kohaliku (ja ka riikliku) tasandi otsustajatele (inimesed, kelle otsused mõjutavad teiste inimeste elu) olla vaat et piibliks.

Kuigi ka interpunktsiooni on muudetud kõigis tekstides, paistavad selle poolest silma eeskätt tekstid 1, 3 ja 5. Enamasti hõlmavad muudatused koma, kuid ka nt mõttekriipsu ja lauselõpupunkti kasutust.

Tekstis 4 domineerivad suure ja väikese algustähe muudatused (*Tartu-Võru Rahukohus* → *Tartu-Võru rahukohus*), millest osa on toimetaja sõnul seotud küsimusega, kas tegu on asutuse täisnimetusega või mitte. Tekstis 5 on levinuim muudatuse liik väljajätt: lausest on sageli puudu finitne verbivorm (*Kergliiklusteedel paigutada pingid* → *Kergliiklusteedel tuleb paigutada pingid*), harvem verbi laiend (*piisab, kui* → *piisab sellest, kui*). Tekstis 6 on kõige sagedamini muudetud kokku- ja lahkukirjutust (*vähi vorm* → *vähivorm*).

6.2.2. Stiilimuudatused

Stiilimuudatused moodustavad peamise muudatuste kategooria viies tekstis, üksnes tekstis 6 on stiilimuudatused teisel ja tekstis 4 kolmandal neljandal kohal. Seejuures paistab tekst 4 silma ka stiilimuudatuste liikide vähesuse poolest: kui teistes tekstides on tehtud 14–18 liiki muudatusi, siis tekstis 4 on piiratud 8-ga. Samas ei peegelda liikide arv muudatuste esinemissagedust, nt on tekstides 5 ja 6 tehtud kummaski 18 liiki stiilimuudatusi, kuid muudatuste koguarv erineb neis üle kahe korra.

Kõige sagedasem stiilimuudatus, mis on neljas tekstis esimesel, ühes tekstis esimesel-teisel ja ühes tekstis teisel kohal, puudutab sõnavalikut. Toimetajad on sõnatasandi muudatusi tehes muutnud sõnavalikut võõr-mõju tõttu (nt *situatsioon* → *olukord*, T1; *huvigrupi* → *huvirühma*, T2; *maksimaalselt palju* → *võimalikult palju*, T3; *madal risk* → *väike risk*,

T6), mida põhjendatakse sellega, et omasõnad lihtsustavad keeruka teksti mõistmist, seejuures rõhutavad toimetajad, et asendamise käigus ei tohi tähendus muutuda. Samuti asendatakse argikeelseid sõnu neutraalsetega (nt *münthe vorpida* → *münthe vermida*, T2) ja tähenduslikult vähem sobivaid sobivamatega (nt *erinevatel aegadel* → *eri aegadel*, T3).

Kõigis tekstides peale teksti 4 on tegeletud paljusõnalisusega, mis puudutab nii sõna (nt *kiiritusraviaegne kõrvaltoime* → *kiiritusravi kõrvaltoime*, T6) kui ka lause tasandit (nt *keskkond, kus me elame* → *meie elukeskkond*, T2). Eriti paistab silma tekst 5, kus seda stiili-ilmingut esineb pea sama palju kui teistes tekstides kokku (nt *tooli tüüpi istmed* → *toolid, murupinnale* → *murule*). Sõna *jaoks* asendamist alaleütleva käändega ühendis *nende jaoks liiga pikk* → *neile liiga pikk* põhjendab teksti 5 toimetaja sellega, et kaassõna *jaoks* muudab sõnastuse kohmakamaks, see-eest alaleütlev käänne annab sama mõtet edasi lühemalt. Sageli muudetakse ka kantseliitlikku sõnakasutust, mida leidub tekstides 2 ja 7 rohkem (nt *antud kirjatüki* → *selle kirjatüki*, *vastavalt sellele* → *selle põhjal*, T2), teistes tekstides võrdlemisi harva.

Ülejäänud stiilimuudatused on suuresti tekstispetsiifilised. Nii on tekstis 2 palju sõna- ja vormikordust (nt *teeme me* → *teeme*). Näites 12 on järjestikku kaks *et*-kõrvallauset, korduse kõrvaldamiseks ja lauseloogika parandamiseks on asendatud fraas *ma usun* sõnaga *usutavasti*. Tekstis 3 esineb peale sõna- ja vormikorduse ka tähenduskordust (nt *lisaks ka* → *lisaks*). See-eest tekstis 4 on teiste tekstidega võrreldes enim muudetud saavat käännet (nt *eesmärgiks* → *eesmärk*), mis ei ole toimetaja sõnul küll vale, kuid ta eelistab nimetavat käännet. Tekst 5 paistab silma modaalsuse ja rõhutuse muudatustega (nt *juba olemasolev haljastus* → *olemasolev haljastus*) ning tekst 6 sõnajärjemuudatustega.

- (12) **Algne lause.** Ma usun, et me kõik tahame seda, et keskkond, kus me elame, oleks meile võimalikult ideaalne ning, et me saaksime ise ka kujundada seda, mis meie ümber toimub. (T2)

Toimetatud lause. Usutavasti tahame kõik seda, et meie elukeskkond oleks meile võimalikult ideaalne ja et me saaksime ise meie ümber toimuvat kujundada.

Stiiliga on seotud ka erandlikud muudatused, kus toimetaja on asendanud ühe õige või sobiva variandi teisega. Vastuoluliselt suhtutakse mitmuse osastavasse: teksti 1 toimetaja on asendanud lühikese mitmuse osastava pikaga (*kontaktläätsi* → *kontaktläätseid*), sest eelistab ise pikka osastavat

(samas lisab, et mõne teise autori tekstis ta poleks seda muudatust ilmselt teinud), kuid teksti 3 toimetaja on toiminud vastupidi (*juunioreid* → *juuniore*), sest ta on täheldanud pika vormi ületarvitust ja lühikese osastava taandumist. Tekstis 4 on asendatud kokkukirjutatud ühendverbituletis lahkukirjutisega (*vastuvõtmine* → *vastu võtmine*) ja tekstis 6 on lisatud lause algul paikneva *des*-lauselühendi järele koma, kuigi keelehooldeallikate (vt Erelt 2019: 152) järgi on komata kasutus rööpselt võimalik.

6.2.3. Sisumuudatused

Võrreldes keele- ja stiilimuudatustega leidub sisumuudatuse vaatlusalustes tekstides harvem: tekstides 1 ja 6 on need sageduselt neljandal, tekstis 4 kolmandal-neljandal ning tekstides 2 ja 3 kolmandal kohal. Ka muudatuste liigiline esindatus on neis tekstides väheldane, jäädes 4–6 vahele. Seevastu tekstis 5 jagavad sisumuudatused keelemuudatustega teist-kolmandat kohta ja tekstis 7 on need teisel kohal. Sisumuudatuste olulisust nendes kahes tekstis näitab ka liigiline mitmekesisus (vastavalt 18 ja 10 liiki).

Üks levinuimaid sisumuudatuseid on seotud sõna tähendusega, mis on tekstides 2, 3, 5 ja 7 sageduselt esimene või teine muudatuse liik. Toimetaja on asendanud tähenduse poolest sobimatu sõna konteksti sobivaga, nt *kaasamissündmused* → *kaasamisüritused* (T2), *muudatused* → *muutused* (T3), *perioodil* → *ajavahemikul* (T7). Põhjenduseks tuuakse vajadus väljenduda täpsemalt. Sõna tähenduse kõrval on teine levinuim sisumuudatuse liik täpsustus, mille korral on toimetaja muutnud üldistusastet või lisanud täpsustavat teavet, nt *PSA tulemus* → *PSA testi tulemus* (T6). Teksti 5 toimetaja on muutnud kaldkriipsu kasutust ühendis *Kivilinn/kaubanduspiirkond* → *kivilinn ja kaubanduspiirkond*, sest kaldkriips võib märkida nii sõna *ja* kui ka sõna *või*, mistõttu on toimetaja sõnul tähtis kõrvaldada mitmeti mõistetavuse oht.

Sisumuudatuste poolest on eripärane tekst 4, kus domineerivad algustähemuudatused, kuid need on seotud üksnes sõnaga *haigekassa* (näide 13): suure algustähe asendamine väikesega on tingitud asjaolust, et suur täht viitaks ühele konkreetsele asutusele, kuid tekstis käsitletaval ajavahemikul oli Eestis mitu haigekassat.

- (13) **Algne lause.** Algas aasta kestnud kemplus, mis päädis hambaarstide streigiga, kus enam Haigekassa lepingulisi kliente ei teenindatud. (T4)

Toimetatud lause. Algas aasta kestnud kemplus, mis päädis hambaarstide streigiga, kus enam haigekassa lepingulisi kliente ei teenindatud.

Tekstis 6, kus sisumuudatusi oli kõige vähem, torkasid silma rektsooni ja käändega seotud muudatused. Nt asendati ühend *eesnäärmevähi suremus* ühendiga *eesnäärmevähki suremus*.

6.2.4. Vormistusmuudatused

Tekstides 2, 3, 5 ja 7 on vormistusmuudatused sageduselt neljandal, tekstis 1 kolmandal, tekstis 4 teisel ja tekstis 6 esimesel kohal. Seejuures on tekstis 6 tehtud peaaegu sama palju vormistusmuudatusi kui ülejäänud tekstides kokku. Muudatuste liikide arv jääb 1–7 vahele.

Vormistusmuudatuste ühisosa on vähene, sest muudatused on tekstispeetsiifilised. Nt on tekstides, mis sisaldavad viiteid ja kirjanduse nimekirja, ühtlustatud viitekirjeid. Nii on teksti 6 toimetaja lisanud mitme autoriga allika viitese ühendi *et al.* ja pannud kahe allika autorite nimede vahele koma asemele semikooloni. Teksti 2 autor on muutnud joonealuse viite vormistust (näide 14). Toimetaja sõnul stiiljuhend küll puudus, kuid ta leppis vormistusmuudatuse peatoimetajaga kokku.

(14) **Algne lause.** Kaasamise hea tava. Riigikantselei. 2020. <https://riigikantselei.ee/kaasamise-hea-tava> (T2)

Toimetatud lause. Riigikantselei. (2020). *Kaasamise hea tava*. <https://riigikantselei.ee/kaasamise-hea-tava>.

Peale viitekirjete muudatuste leidub tekstis 6 palju vormistusmuudatusi, kus lühend on asendatud sõnaga, nt *ENV* → *eesnäärmevähk*. Toimetaja põhjendab neid esinemissagedusega: kuna tekstis on sõna kasutatud palju sagedamini kui lühendit, otsustas ta vormistusviisi ühtlustada. Tekstis 4 on aga võrdlemisi arvukalt muudatusi seotud eri liiki esiletõstudega, nt on toimetaja kasutanud tsitaatides jutumärkide asemel kaldkirja, et ühtlustada tsitaatide vormistust. Ülejäänud muudatused on pigem juhuslikku laadi: parandatud on sisestusvigu (*regisreeruda* → *registreeruda*, T1), läbiva suurtähe asemel on kasutatud esisuurtähte (*ZEISS* → *Zeiss*, T1) ja esisuurtähe asemel väiketähte (*7. Novembriks* → *7. novembriks*, T4).

7. Kokkuvõttev arutelu

Keeletoimetamine on mitmetahuline protsess, sest toimetaja peab ühtaegu suhestuma nii teksti, autori kui ka hüpoteetilise lugejaga. Normatiivse keeletoimetamise keskmes on tekst, mille keelekasutus peab vastama žanri tavadele ning objektiivsetele keelenormidele. Seevastu kommunikatiivne keeletoimetamine tõstab esile lugeja, sest tekstid ei sünni vaakumis, vaid on mõeldud täitma mõnd eesmärki, mistõttu on tähtis püüelda arusaadavuse poole. Niisama oluline on arvestada toimetamisel autoriga, sh teada, kust jooksevad toimetamise piirid.

Toimetatud tekstide analüüsist ilmneb ootuspäraselt, et toimetajad teevad kõige rohkem põhimuudatusi ja kui neid on palju, siis kaasnevad nendega lisamuudatused. Teiseste muudatuste nappus annab seega alust arvata, et toimetajal on tulnud muuta teksti võrdlemisi vähe, mida kinnitab ka teksti 3 toimetustöö. Seejuures on põhimuudatused peamiselt asendused, millele järgnevad kustutused, lisandused ja ümbertõstud. Need tulemused langevad üldjoontes kokku eri liiki tarbetekstide leksikaalsetele üksustele keskendunud Laflamme'i omadega (2009: 76–77), kuid erinevad Vandendaele jt meediatekstide uuringu omadest (2015: 380–381), mille kohaselt oli kõige enam lisandusi, seejärel asendusi ja kustutusi, kuigi muudatuste vahetõttu Vandendaele jt uurimuses oli teksti siiski erinev. Võib arvata, et muudatuste aluseks olevad tegevused olenevad kas konkreetsest tekstist või toimetajast, üksnes ümbertõstu esinemuses paistab kehtivat seaduspära, et seda kipub teistest vähem olema.

Kõige sagedamini muudetav osis on sõna ja enim muudatusi tehakse lause piires. Samas erinevad asenduse osakaalud teksti ~15,5%, sõna kui muudatusest kõige sagedamini puudutatud osise osakaalud ~24,9% ja lausesisestest muudatuste osakaalud ~34,3%. Tehtud muudatused jagunevad 41 liiki, millest on kõigis seitsmes tekstis esindatud vaid 8 (täpsustus, reksioon ja kääne, tekstiosade sidumine, interpunktsioon, sõnajärg, kantse-liitlik sõnakasutus, sõna- ja vormikordus ning esiletõst). Muudatuste liigid jagunesid nelja kategooriasse (keeleline, stiililine, sisuline, vormiline), ehkki mõni liik esines mitmes kategoorias. Nõnda nähtub, et tekstides tehakse enim stiilimuudatusi, kuid ühes tekstis on ülekaalus keelemuudatused ja ühes vormistumismuudatused. Kõik see osutab, et keeletoimetajate töös on küll olemas teatav ühisosa, kuid see, mida ja kui suures ulatuses muudetakse, on tugevalt tekstispetsiifiline. Lisaks olenevad muudatused

tekstiliigist: kuna enamik toimetajaid on oma tööd teinud aastaid ja nad on sama tekstiliigiga sageli kokku puutunud, toetuvad nad toimetamisel oma kogemustele.

Muudatuste hulk, laad ja liik olenevad küll konkreetsest tekstist ja tekstiliigist, kuid seeläbi ka teksti autorist. Intervjuudest keeleteoimetajatega tuli kujukalt välja, et toimetajad väärtustavad koostööd autoriga ja seavad autori soovid esikohale, jagades temaga vastutust. Toimetajad suhtuvad kellegi teise loodud teksti muutmisse ettevaatlikkusega. Selles kontekstis on huvitav käsitleda stiilmuudatusi, mis moodustasid konkurentsituul kõige levinuma muudatuste liigi. Kuna stiil ei puuduta õiget ega valet, vaid head ja halba keeekasutust, olles tugevalt seotud autori väljendusviisiga, siis tuleb jälgida, et muudatustega ei mindaks liiale.

Eeltoodust ilmneb, et keeleteoimetamine on nagu rätsepätöö, sest see sõltub paljuski konkreetsest tekstist ja autorist. Samas oleme artiklis käsitlenud vaid seda, mis muudatusi on toimetaja tekstis teinud, kuid mitte seda, mis muudatused on ta jätnud kas teadlikult või teadmatuses tegemata. Samuti ei hinnanud me tehtud muudatuste asjakohasust. Sellise fookuse seadmiseks oleks vaja teistsugust uuringut, kus allikmaterjalina kasutatakse üht ja sama teksti, mida palutakse toimetada. Lisaks väärisk uurimist teksti autorite suhtumine keeleteoimetaja tehtud muudatustesse ja valitud suhtlusviisi.

Kirjandus

- Alumäe, Tanel, Ottokar Tilk, Asad Ullah 2018.** Advanced rich transcription system for Estonian speech. – Human Language Technologies – the Baltic Perspective: Proceedings of the Eighth International Conference, Baltic HLT 2018. *Frontiers in artificial intelligence and applications* 307. Amsterdam: IOS Press, 1–8.
- AMSS** = Tiina Paet, Argo Mund, Tuuli Rehema 2013. Ametniku soovitussonastik. <https://www.eki.ee/dict/ametnik/>.
- Argus, Reili, Katrin Kern, Helika Mäekivi 2022.** Keeleteoimetamine. Kõrgkooliõpik. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Bisaillon, Jocelyne 2007a.** Professional editing: Emphasis on the quality of a text and its communicative effectiveness. – *Written Documents in the Workplace.* (= *Studies in Writing, Volume 21.*) Ed. by Denis Alamargot, Patrice Terrier, Jean-Marie Cellier. Amsterdam, Oxford: Elsevier, 75–93.
- Bisaillon, Jocelyne 2007b.** Professional editing strategies used by six editors. – *Written Communication* 24 (4), 295–322. <https://doi.org/10.1177/0741088307305977>.

- Creswell, John W. 2013.** *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches.* Los Angeles *etc.*: Sage.
- EKI teatmik** = Toim. Peeter Päll. Koost. Peeter Päll, Maire Raadik, Ülle Allsalu, Katrin Hallik, Katre Kasemets, Margit Langemets, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Tiina Paet, Geda Paulsen, Lydia Risberg, Arvi Tavast, Mari Vaus 2022–. Eesti õigekeelsuskäsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Instituut. <https://eki.ee/teatmik/>.
- EKKR** = Mati Erelt, Tiiu Erelt, Kristiina Ross 2020. Eesti keele käsiraamat. Uuendatud väljaanne. Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA.
- Erelt, Mati 2019.** Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused. 4., täiendatud tr. Tallinn: Emakeele Selts.
- Ezzy, Douglas 2002.** *Qualitative Analysis: Practice and Innovation.* London: Routledge.
- Franklin, Bob, Martin Hamer, Mark Hanna, Marie Kinsey, John E. Richardson 2005.** *Key Concepts in Journalism Studies.* London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Hion, Mari 1971.** Süntaktilised parandused kirjastuse „Valgus“ käsikirjades. Diplomitöö. Käsikiri Tartu ülikooli eesti keele osakonnas.
- Jõemets, Triin 2022.** Keeletoimetaja tööprotsess kümne keeletoimetaja hinnangu ja toimetamistöö näitel. Magistritöö. Tallinna Ülikool. <https://www.etera.ee/s/o7d9Ialg6y>.
- Kasik, Reet 2002.** Tekstianalüüs ja tekstihoole. – Keel ja Kirjandus 7, 457–463.
- Kasik, Reet 2007.** Sissejuhatus tekstiõpetusse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kerge, Krista 2003.** Tekstilingvistika ja toimetamine. – Keel ja Kirjandus 4, 271–280.
- Lafamme, Caroline 2009.** Les modifications lexicales apportées par les réviseurs professionnels dans leur tâche de révision: du problème à la solution. Doktoritöö. Québec: Université Laval. <https://www.collectionscanada.gc.ca/obj/thesescanada/vol2/QQLA/TC-QQLA-26291.pdf>.
- Laherand, Meri-Liis 2008.** Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk.
- Miller, Kai 2017.** Keeletoimetaja roll ja töö sisu tõlke toimetamisel 20. sajandi teisel poolel. Magistritöö. Tallinna Ülikool. <https://www.etera.ee/s/sw1BAWmWIH>.
- Mäekivi, Helika 2020.** Keerukast klaariks. Kantseliit ja tema kaaslased. Tallinn: Ecoprint.
- Prono, Judith, Martha DeLanoy, Robert Deupree, Jeffrey Skiby, Brian Thompson 1998.** Developing new levels of edit. – 45. annual Society for Technical Communications (STC) conference, Anaheim, CA (United States), 17–21 May 1998. <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc710077/>.

- Risberg, Lydia, Habicht Külli 2021.** EKI keelekool: loendipõhisusest kasutuspõhisuseni. – Postimees, 23. oktoober. <https://arvamus.postimees.ee/7367811/ak-eki-keelekool-loendipohisusest-kasutuspoohisuseni>.
- Solum, Kristina 2017.** (Im)politeness between copy-editors and translators: Working from different islands? – FLEKS – Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice 4 (1). <https://doi.org/10.7577/fleks.2438>.
- Solum, Kristina 2018.** The tacit influence of the copy-editor in literary translation. – Perspectives 26 (4), 543–559. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2018.1458888>.
- Taukar, Marju 2020.** Algupärase ja tõlgitud eestikeelsete tekstide sarnasused ja erinevused. Doktoritöö. Tallinna Ülikool. <https://www.digar.ee/viewer/en/nlib-digar:430720/366104/>.
- Titscher, Stefan, Michael Meyer, Ruth Wodak, Eva Vetter 2000.** Methods of Text and Discourse Analysis. London *etc.*: Sage Publications.
- Uuspõld, Ellen, Argo Mund 2015.** Õpetusi ja harjutusi algajale keeleteimetajale. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Vandendaele Astrid, Ludovic De Cuypere, Ellen Van Praet 2015.** Beyond „trimming the fat“: The sub-editing stage of newswriting. – Written Communication 32 (4), 368–395. <https://doi.org/10.1177/0741088315599391>.
- Weber, Jean Hollis 2010.** Copyediting and beyond. – New Perspectives on Technical Editing. Ed. by Avon Murphy. Amityville, New York: Baywood Publishing Company, 85–105.
- ÕS 2018** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Toim. Maire Raadik. Koost. Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA.

Lisa 1. Analüüsitavate tekstide kirjeldus

Nr	Tekstilik	Analüüsitavate tekstide iseloomustus
1	Veebi-tekst	Tekst 1 koosneb ühe autori kirjutatud neljast lühikesest terviktekstist (kokku 9914 täheruumi), mis on avaldatud veebipoe lehel. Tekst on mõeldud täiskasvanutele, kuid kitsam sihtrühm puudub. Kuna tegu on erialase tarbetekstiga, sisaldab see palju termineid, arve ja nimesid, samuti on kasutatud loetelu. Et müüa kindlat toodet või turundada ettevõtet, on kasutatud reklaamikeelele omaseid võtteid.
2	Ajakirja-artikkel	Tekst 2 on ühe autori kirjutatud terviktekst (6217 täheruumi), mis pärineb noorteajakirjast. Pikki liitlauseid vaheldatakse lihtlauseetega, kasutatakse pöördumist, joonealust märkust (allikaviide) ja loetelu. Tekst sisaldab palju ingliskeelseid termineid. Keelekasutus on vabam, väljendusviis subjektiivsem (hinnanguline).
3	Ajakirja-artikkel	Tekst 3 on kindlale sihtrühmale mõeldud terviklik ajakirja-artikkel, mis koosneb kahest osast (kokku 10 083 täheruumi). Kirjeldavat osa toetatakse rohkete tsitaatidega, milles esineb kõnekeelsust. Tekstis on palju liitlauseid, üks tõlkimata ingliskeelne termin, palju fakte (nimed, arvud).
4	Populaar-teaduslik tekst	Tekst 4 on kolme autori kirjutatud populaar-teadusliku teksti alapeatükk (8398 täheruumi). Teksti sihtrühma moodustasid eelkõige erialainimesed, aga ka teised teemast huvitatud. Tekstis on kaks loetelu, rohkelt tsitaate ja fakte (nimed ja aastaarvud). Keelekasutus pole range, esineb hinnangusõnu ja kujundlikke väljendeid.

Keeletoimetaja kommentaar

Tegu on tarbetekstiga, mis sisaldas muu hulgas terminiprobleeme ja nähtavasti ka tõlgitud osi, kuid reklaamikeelega seotuse tõttu tuli keeleteoimetamisel arvestada rohkem autori eripäraga. Seega polnud seda teksti kõige lihtsam toimetada.

Kuna keeleteoimetaja tunneb autorit hästi ja on temaga varem koostööd teinud, andis autor talle loa teha tekstis oma äranägemise järgi muudatusi, et lõpptulemus saaks võimalikult ladus. Stiiljuhendi puudumise tõttu pidi keeleteoimetaja ise otsustama, mida ja kuidas muuta. Keeleteoimetaja tõdes, et võõra autori teksti oleks ta toimetanud palju ettevaatlikumalt ja muudatusi põhjalikumalt selgitanud. Pärast keeleteoimetamist ei saadetud teksti toimetajale enam tagasi.

Tekst 2 on pärit ajakirjast, teksti vaatas esmalt üle peatoimetaja. Kuna ühe numbriga piires püütakse tagada ühtsust (nt terminikasutus), lähtutakse sellest eri autorite tekstide toimetamisel.

Keeleteoimetaja teadis autorit, kuid ei tundnud teda isiklikult ega polnud temaga varem koostööd teinud. Tema hinnangul on autor värvika stiiliga ja kujundilene. Täpseid juhiseid toimetamiseks ei antud, puudus ka stiiljuhend, kuid ajakirja kaastöötajad soovivad, et avaldatav tekst oleks ladus ja grammatiliselt korrektne. Pärast keeleteoimetatud teksti ärasaatmist see enam toimetajale tagasi ei tulnud.

Tekst 3 on kindlat teemat tutvustav tüüpiline ajakirjaartikkel, mille eesmärk on info edastamine. Peatoimetaja oli selle tekstiga enne tööd teinud, ent keeleteoimetaja ei teadnud, mil määral. Tekst on hästi kirjutatud, kuid sisaldas erialažargooni ja meediatekstidele iseloomulikke väljendeid, millega tuli tegelda. Keeleteoimetajale ei öeldud, kui põhjalikult või kuidas tuleb toimetada, samuti puudub ajakirjal stiiljuhend. Pärast keeleteoimetamist ei saadetud teksti toimetajale enam tagasi.

Tekst 4 oli huvitavalt kirjutatud ja seda oli üldjoontes lihtne toimetada, kuid kontrollida tuli asutuste ja organisatsioonide varasemaid nimetusi, mis osutus mõneti keeruliseks. Kuna tegu oli erialatekstiga, sisaldas see ootuspäraselt palju termineid, mida keeleteoimetaja võttis ka arvesse. Muid erijooni ta ei täheldanud.

Keeleteoimetaja polnud varem teksti autoritega koostööd teinud. Talle ei antud juhiseid, kui põhjalikult tuleb toimetada, ega stiiljuhendit, ent asutuste nimetused paluti kirjutada suure algustähega. Toimetajal oli võimalik autoritega vahendaja kaudu suhelda. Pärast keeleteoimetamist saadeti tekst toimetajale tagasi, st toimetaja vaatas teksti mitu korda üle.

Nr	Tekstiliik	Analüüsitavate tekstide iseloomustus
5	Juhend	Tekst 5 on juhendi 1. peatüki algusosa (8987 täheruumi) ja mõeldud pigem kindlale sihtrühmale. Tekst paistab silma kohati keeruka ja väga värvika sõnakasutusega, kuid leidub konservatiivseid tekstiosi. Tekst on kujundatud, nt on loetelus tõstetud sinise värviga esile tähtsamad punktid, ja lisatud on allkirjadeta jooniseid.
6	Hindamisraport	Tekst 6 on mitme autori kirjutatud hindamisraporti peatükk (9125 täheruumi) ja mõeldud kindlale sihtrühmale. Kuna tekst on informatiivne, teaduslik, on selles palju termineid (sh nende ingliskeelseid vasteid), võõrsõnu ja lühendeid, hulgaliselt on arve ja osutusi ajale. Samuti paistab tekst silma tekstisisestest viidete rohkusega. Lisatud on üks hüperlink.
7	Uuringu vahearuanne	Tekst 7 on mitme autori kirjutatud uuringu vahearuanne peatüki algusosa (9367 täheruumi). Selles on kaks joonealust märkust: sisuline täpsustus ja allikaviide. Erialatekstile omaselt on kasutatud palju termineid, võõrsõnu, loetelusid ja jooniseid, samuti viiteid joonistele.

Keeletoimetaja kommentaar

Kuigi tekst 5 oli sisult huvitav, oli seda üsna raske toimetada, sest see polnud keeleliselt kõige parem: kohati jäi mõte arusaamatuks või oli sõnastus raskepärane. Keeletoimetaja ei teadnud, kes on teksti autor, mis on tema töökohal pigem haruldane, seetõttu ei saanud ta ka autoriga suhelda. Keeletoimetajale ei öeldud, kui põhjalikult tuleks teksti toimetada, samuti puudus stiiljuhend. Pärast keeletoimetamist ei saadetud teksti toimetajale enam tagasi.

Teksti 6 lause- ja sõnatasand oli tugevasti mõjutatud inglise keelest, kuid tekst ise ei erinenud märkimisväärselt teistest samalaadsetest tekstidest, mis oma nominaalstiili jm tunnuste poolest kipuvadki olema raskepärased. Keeletoimetaja sõnul tulebki seda liiki meditsiinitekstides teha tavaliselt rohkem muudatusi (nt võrdluses meediatekstidega).

Toimetaja autoreid isiklikult ei tundnud, ent nimed olid talle teada. Toimetamise põhjalikkust temaga keegi kokku ei leppinud: autorid soovisid lihtsalt, et ta teksti keeletoimetaks. Pärast keeletoimetamist ei saadetud teksti toimetajale enam tagasi.

Tekst 7 on teadusteksti tüüpi, spetsiifiline, aga keeleliselt tüüpiline aruanne. Tekst on hästi kirjutatud, sh sidus, kuid võõrsõnarahke.

Keeletoimetaja teadis tervikteksti autoreid, kuid mitte seda, kes mis osa kirjutas. Mitme autoriga oli ta ka varem koostööd teinud, sh ühega juba üle kümne aasta. Kuigi toimetajale täpseid juhiseid ega stiiljuhendit toimetamiseks ei antud, järgis ta varasema koostöö käigus tehtud kokkuleppeid. Tekst käis autori ja toimetaja vahel mitmeid kordi.

Lisa 2. Muudatuste liigid

Muudatuse liik	Muudatuse kategooria	Tekstide absoluutarv
Esiletõst	Keel, stiil, vormistus	7
Interpunktatsioon	Keel, stiil, sisu, vormistus	7
Kantseliitlik sõnakasutus	Stiil, sisu	7
Sõna- ja vormikordus	Stiil, sisu	7
Rektsioon ja kääne	Keel, stiil, sisu	7
Sõnajärg	Keel, stiil, sisu, vormistus	7
Tekstiosade sidumine	Keel, stiil, sisu	7
Täpsustus	Keel, stiil, sisu, vormistus	7
Kokku-lahkukirjutamine	Keel, stiil, sisu	6
Paljusõnalisus	Keel, stiil, sisu	6
Sõna tähendus	Sisu	6
Sõnavalik	Keel, stiil, sisu	6
Tähenduskordus ja ületuletus	Stiil	6
Arvukirjutus	Keel, vormistus	5
Lausepiir	Stiil	5
Modaalsus ja rõhutus	Stiil, sisu, vormistus	5
Nimisõna arv	Keel, stiil, sisu	5
Nominalisatsioon	Stiil	5
Rööpvormi valik	Stiil, vormistus	5
Saav kääne	Stiil	5
Sisuloogika ja väärseos	Sisu	5
Suur ja väike täht	Keel, sisu, vormistus	5
Täheortograafia	Keel, sisu, vormistus	5
Verbi aeg	Keel, stiil, sisu	5
Väljajätt	Keel, stiil, sisu	5

Muudatuse liigi osatähtsus tekstiti (T) %						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7
1,6	0,7	2,9	20,0	0,4	1,4	1,5
6,6	5,2	15,7	8,8	4,5	2,1	5,0
0,8	6,7	1,4	2,5	0,4	0,7	7,0
3,3	8,2	2,9	2,5	5,6	1,4	4,0
4,9	2,2	1,4	1,3	1,5	2,9	3,5
7,4	11,9	4,3	10	4,9	10,0	10,1
6,6	6,0	5,7	1,3	6,7	3,6	2,0
8,2	0,7	1,4	2,5	7,1	3,6	6,5
3,3	0,7	5,7	7,5	–	7,1	4,0
10,7	6,7	11,4	–	12,7	4,3	5,0
–	4,5	11,4	1,3	4,1	0,7	5,5
11,5	22,4	14,3	–	13,8	7,1	26,6
2,5	1,5	7,1	1,3	–	0,7	1,5
–	–	1,4	2,5	2,6	5,0	1,5
1,6	0,7	–	–	0,7	1,4	0,5
–	6,0	1,4	–	7,8	0,7	1,0
0,8	0,7	–	1,3	4,1	–	0,5
2,5	2,2	1,4	–	–	1,4	2,5
3,3	0,7	2,9	–	0,4	3,6	–
–	–	1,4	5,0	0,4	1,4	0,5
1,6	0,7	–	–	2,6	0,7	1,0
4,9	0,7	4,3	18,8	0,7	–	–
4,9	–	–	1,3	0,7	1,4	0,5
1,6	2,2	–	1,3	0,7	–	0,5
2,5	3,7	–	1,3	8,2	–	0,5

Muudatuse liik	Muudatuse kategooria	Tekstide absoluutarv
Isikustamine	Stiil	3
Loetelu vormistamine	Vormistus	3
Lühend sõnaga	Stiil, vormistus	3
Sõna lühendiga	Stiil, vormistus	3
Verbikesksus	Stiil	3
Võrdlusaste	Stiil, sisu	3
Arv numbriga	Stiil	2
Arv sõnaga	Stiil	2
Lühendamine	Keel	2
Tegija	Sisu, vormistus	2
Viitekirje	Vormistus	2
Jutumärkide kuju	Vormistus	1
Reavahetus	Vormistus	1
Sõnaliik	Stiil	1
Termin	Keel, sisu	1
Ühildumine	Keel	1

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7
–	0,7	–	–	1,1	–	2,5
1,6	–	–	–	0,4	–	2,0
0,8	–	–	–	0,7	16,4	–
–	–	–	–	0,4	2,9	2,0
2,5	–	–	–	0,4	0,7	–
–	–	1,4	–	0,5	–	0,5
0,8	–	–	–	–	0,7	–
–	0,7	–	–	–	–	1,5
–	–	–	3,8	–	0,7	–
2,5	–	–	–	0,7	–	–
–	3,2	–	–	–	16,4	–
–	–	–	5,0	–	–	–
0,8	–	–	–	–	–	–
–	–	–	1,3	–	–	–
–	–	–	–	5,2	–	–
–	–	–	–	–	0,7	–

Sub-editing non-literary texts: mass production or tailor-made?

KARET EESMÄE, RIINA REINSALU

This article offers insight into the work of a professional Estonian sub-editor of non-literary texts, a field that has not been widely studied. For this, seven non-literary texts which varied widely in terms of style and target audience were analysed for level of change (primary, secondary), type of intervention (“Addition”, “Replacement”, “Deletion”, “Translocation”), type of change (“Style” (e.g. replacing obscure words), “Content” (changing the meaning), “Language” (e.g. punctuation), “Formatting” (e.g. correcting titles and headings of tables), type of the fragment affected by the change and the range of change.

Even though conclusions are made as cross-case analysis, we also present results for each case so as not to leave the reader to make hasty conclusions. For example, the types of changes sub-editors made were stylistic in five texts, linguistic in one and formatting in another text, so to say the most frequent (overall 43.7%) type of changes are stylistic is true, but nevertheless misleading. On some occasions, a sub-editor’s changes and corrections are provided with the explanations by the same sub-editor. These were collected during semi-structured text-based interviews.

Sub-editors were also asked to describe the text they were editing, their work process and comment on the communication with the text’s author. The results exhibit the importance of normative but also communicative understanding in sub-editing non-literary texts.

Keywords: sub-editing, non-literary text, text types, genre, style, Estonian language

Karet Eesmäe
kareteesmae@gmail.com

Riina Reinsalu
eesti ja üldkeeleteaduse instituut
Tartu Ülikool
Jakobi 2
51005 Tartu
riina.reinsalu@ut.ee